

Maasvlucht 2-8-'62

Tuvennestraat 21

Hoozgraafse Meer Frick,

Blijft een krantenknipsel van Jan
Preshoff uit het Vaderland van 28 juli jl. als
U het goed leest, ziet U, hoe Preshoff op be-
paalde achtergronden wijst, waarvan Brachin
misschien moet opzien of althans de originaliteit
niet er niet aan te kunnen ontkomen. Ik wil er
mij geen mijn goetdige leeftijd maar niet meer
aan ergeren. Wel hoop ik dat deze vorm van Wes-
terlyke rechtvaardigheid zich in het toekomstige zelf
zal schaffen.

Less anders. De reden, waarvoor U aan de Bel-
gische radio hoort, kan vermoedelijk de volgende zijn:
Van Walter Zone, Blancefloer la 25, Antwerpen
West, ontving ik een nog al enthousiaste brief, een
vers en zijn bundel: de Heid van de Sederheid. Jam-
mer is het voorwoord mijn naam genoemd en staat

er boven een van de gesichten:

Om Pierre Kemp jalous te doen wor....

Hij subyert boventien en wil mij opvoeken.
Dit moet ik hem afslaan en zal hem dat ook
schrijven. Als ik weer eens hier komt, laat ik
U het bundeltje eens meenemen. Het is gepubli-
ceerd door

de Bladen van de prozie
Kapucijnenvest 4.

L I E R

Met mijn harteflijk Zomergroeten (geen
zomergroeten) ook aan H. parkon) Lily

U beiden zeer toegestaan,

Pierre Kemp

Het Vaderland

Den Haag

d.d.

28 JULI 1962
1315

Fransman geeft kijk op Nederlandse letterkunde

Prof. Brachin stelde handboekje
met zorg samen

VOOR de van ouds bekende Collection Armand Collin heeft prof. dr. P. Brachin een overzicht van de Nederlandse letterkunde geschreven. Het werd, zoals wij dit van deze schrijver gewend zijn, een met kennis overleg en zorg samengesteld werkje, dat bij het onderwijs in Frankrijk goede diensten kan bewijzen. Brachin stond voor een moeilijke taak, en wel om een rijke stof in een zeer beperkte ruimte samen te dringen. Dat eist dus behalve verstand van zaken, ook niet al te dikwijls voorkomend vermogen om de materie zo economisch mogelijk te organiseren. Prof. Brachin moest slag op slag kiezen, omdat de hem toebedeelde ruimte kleiner was dan zijn verlangens om zo volledig mogelijk te zijn. Het moet gezegd worden dat hij, met veel wikken en wegen, tot een bevredigende einduitslag kwam.

Men moet met de beoordeling van een boek als dit rekening houden met het feit dat daarin onze letterkunde door een vreemdeling bestudeerd en beoordeeld wordt. Wij hebben hier dus te doen met een uiterst boeiend verschil in uitgangspunt. Wij schrijven als wij dit onderwerp behandelen als daarbij betrokkenen, de buitenlanders als toeschouwers. Wij zien de gebeurtenissen om ons heen geleidelijk zich voltrekken. Zij zien met de heerlijke gemoedsrust van de buitenstaander hoe zij zich min of meer in de verte ontplooiën. Het feit dat wij „meedoen” kan zeer gemakkelijk aanleiding geven tot eenzijdigheid of verschuivingen van het perspectief. De vreemdeling staat volmaakt onbevangen buiten alle twisten tussen personen en groepen. Wat voor ons leven is, waar wij aan deelnemen en zelf in onderduiken, is voor hem grondstof voor de literair historicus. Het is daarom boeiend en leerzaam kennis te nemen van wat een geleerde en rechtvaardige buitenlander over onze aangelegenheden, in dit geval onze letterkunde te berde brengt.

Het moet gezegd worden en duidelijk verstaan, dat wanneer wij, die binnen de heg leven, van oordeel verschillen met hem die over de heg bij ons binnen kijkt, daarbij ten eerste niet gesproken kan worden van gelijk en ongelijk en dat botsende meningen in zulk een geval nooit als kritiek kunnen worden opgevat. Wij zijn van kindsbeen af gewend aan onze indelingen en waardebeoordelingen, met het gevolg dat er een gevaar voor petrificatie bestaat, terwijl de niet-Nederlanders fris en vrij tegenover onze opvattingen komen te staan en tegenover dat wat wij in de loop der eeuwen voortbrachten. Zo zou het niet bij mij opkomen om in de zeventiende eeuw naast Stalpart en Reefsen de prachtige dichter Heiman Dullaert onvermeld te laten. Ik doe in waardering voor Stalpart en Reefsen niet voor prof. Brachin onder, maar het mooiste van Dullaert overtreft naar mijn inboorlingensmaak het beste dat zij voortbrachten. Hij schenkt (gezien altijd de beknopte ruimte) veel aandacht aan Bilderdijs, te veel zou ik zeggen, want hoe boeiend en antipathiek de man ook geweest moge zijn, van zijn werk bleef weinig of niets leesbaars over. Ik mis ongaarne Hasebroek naast Beets. De eerste is voor mij in zijn kostelijke humor gedempter, voorname en vooral inniger. Hasebroek mist Beets' ijdelheid die in al wat hij deed en schreef doordrong. Brachin's mening over Multatuli staat in sterke tegenstelling tot wat de meeste onzer van die schrijver denken, die in hem een van onze meesters en een vrij, natuurlijk, gevoelig prozaïst zien. Volgens onze Franse hoogleraar heeft hij in zijn gedachtenleven „rien d'original, ni de profond”. Hier hebben wij nu een voortreffelijk voorbeeld van waar ik hierboven over schreef: het onvermijdelijke verschil tussen de standpunten van inwoners en buitenlanders. Ik geloof dat vrijwel niemand, die in Nederland vrij denkt, ook al is hij geen doorgewinterde Multatuliaan, 't oordeel uit den vreemde zal delen. Wie heeft gelijk? Bestaat er in aangelegenheden als deze iets wat ook maar uit de verte als „gelijk” gezien kan worden? Hebben wij ons te zeer met onze genegenheid en bewondering voor Dekker vereenzelvigd, zodat het volkomen onpartijdig oordeel van buitenlandse literatuurkenners ons, om

het wat overdreven uit te drukken, majesteitschennis toeschijnt? Het moet gezegd worden dat prof. Brachin naast wat hem tegenstaat, duidelijk doet uitkomen wat hij in hem waardeert.

Uitspraak over Gezelle

REKENING houdende met de omvang van zijn overzicht moet het mij van het hart, dat hij een veel te groot deel daarvan toekent aan Gezelle en dat hij zich over deze dichter wat al te apodictisch uitlaat. „La posterité, quasi unanime, reconnaîtra en lui le plus grand poète de langue néerlandaise depuis Vondel”. Volgens welke werkwijze kan de hooggeleerde Brachin de zekerheid verkrijgen dat het nageslacht quasi unanime Gezelle als de grootste dichter naast Vondel stelt en misschien wel boven onze grootste dichter van de

zeventiende eeuw, groter dan Vondel, Hoofd? Deze nadrukkelijke uitspraak over Gezelle lijkt mij onvoorzichtig, omdat het onmogelijk is de juistheid ervan te bewijzen. Ik voor mij ken vele letterkundigen en letterlievend, die hun Gorter ver boven hun Gezelle stellen en die van oordeel zijn dat Leopold gedichten schreef welke die van de goede pastoor overtreffen. Ik deel hun smaak. Waar het mijn tijdgenoten betreft kan ik Brachin goed volgen. Alleen zou ik er niet aan denken om aan Gos-

saert evenveel aandacht te schenken als aan Holst. Ik zou bij het belangrijkste werk van Mangot Antink niet verzuimd hebben „In de Vrije Amerikaan” te noemen en (om plaatsruimte te winnen en uit mensenliefde) zou ik over haar samenwerking met Carel Scharren gezegen hebben. Bij Ina Boudier-Bakker mis ik „De Straat”, een van haar volmaakte proeven. „Tantes” van Buyse lijkt mij met meer recht aanspraak te kunnen maken op de titel van zijn meesterwerk dan „t Bolleken”. Ik schrok oprecht toen ik op bladzijde 151 aangekomen, geconfronteerd werd met het feit dat Brachin belang hecht en een goed woord over heeft voor de dreunende retoriek van Verschaeve, die slechts een onderwerp van spot was onder mijn vrienden in de twaalf jaar dat ik (met een buitengewoon genoegen) in België woonde. Hoe is het mogelijk dat Verschaeves moeizame bombast door vele dichters en kenners van dichtkunst, met een bittere geringschattering uitgelachen, in een buitenlands geleerde en criticus een zekere mate van waardering wekt? Hebben zij, die Verschaeve belachelijk vonden, ongelijk? Alles is mogelijk.

Het zij mij vergund op een vergissing te wijzen. Forum werd, te mijnen huize, gesticht door Ter Braak. Du Perron én Maurice Roelants. Het tijdschrift bestond vier jaar. Brachin vergeet Roelants en verkort de levensduur. Ook had hij er dunkt mij, goed aan gedaan, met een enkel woord te wijzen op het verschil van het eerste en het tweede tweetal jaargangen. Alleen de eerste twee vertegenwoordigen de echte Forumgeest.

en niet achteloos langs Pierre Kemp heen wandelen zonder hem op te merken. Ik veronderstel dat het door Brachin genoemde „nageslacht” van Gezelle voor een belangrijk deel méér belangstelt in die twee dichters van grote betekenis, Achterberg en Kemp dan in „de grootste dichter na Vondel”.

In 'n voorwoord deelt prof. Brachin ons mede, dat hij geen melding maakt van schrijvers, wier hoofdwerken na 1945 verschenen. Dat kan mijns inziens geen reden zijn om onze grootste levende romancier Marnix Gijsen angstvallig te verzwijgen. Inderdaad is „Joachim” in 1945 geschreven, pas later gepubliceerd. Maar Gijsen had toen al een gevarieerd en belangrijk werk achter zich, als dichter van blijvende betekenis, mede door de invloed die hij uitoefende op de ontwikkeling der Nederlandse dichtkunst.

Bovendien vermeldt Brachin wél Lampo en Van Aken. Die zijn beide in 1920 geboren. Het is dus onwaarschijnlijk dat hun belangrijkste werk voor 1945 ontstond.

Het blijkt uit „La Littérature néerlandaise” heel duidelijk dat een Franse grondige kenner van onze letterkunde, de accenten geheel anders legt dan ik. Ik zou niet zo afzijdig, bijna onverschillig kunnen schrijven over de beminde Willem Elsschot; ik zou in een overzicht hoe beknopt ook Nescio niet onvermeld laten en evenmin Karel Jonckheere. Ik zou zeker plaats gevonden hebben voor een paar regels over Daum. Dit zijn ten slotte slechts kleine smaakverschillen. En ik zou niet graag beweren dat mijn voorliefden beter gefundeerd zijn dan die van Brachin. Maar het vergeten van niet alleen onze belangwekkendste, maar ook meest gelezen romancier (Marnix Gijsen) is niet terug te voeren tot een schakering van smaak. Men geeft als men een hoofdfiguur wegmoffelt een verwaald beeld van het spel. Dit is in, het overigens zo weloverwogen, boek een onmiskenbare fout.

De lezer moet er rekening mede houden dat wij hier te doen hebben met 'n handboekje, competent samengesteld, met 't oog op buitenlandse studenten en belangstellenden, door een buitenlandse hoogleraar die niet alleen een goed meerlandicus is, maar ook van Nederland houdt. Een zéér bruikbaar boek mijs men in het oog houdt dat het de zaken van een bepaald geestelijk standpunt en dus niet geheel onpartijdig beziet.

P. Brachin, *La Littérature néerlandaise*, Editions A. Colin, Paris.

Kritische aantekeningen

door

L. Groenhoff

Tot 1945

NU kom ik, voor het laatst, op Brachin's ruimtegebrek terug. Wanneer er streng, allenstrengst geschild moet worden, komt mevrouw Lulofs bepaald niet in aanmerking vooral waar men Daums naam vergeeft zoekt. Hij had wat meer plaats moeten inruimen aan G. Achterberg.

P. A. DAUM (plm. 1890)